

דרכי אורה

משולחנו של רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א פרשת תרומה תשפ"ד (18)

ממונו של אדם

קרוב למות בשעותיו האחרונות, נכנסו אצלו הרב וגבאי הצדקה שבעיר, וביקשו ממנו לתרום לצרכי צדקה. החולה החזיק בידו את מפתח הכספת שלו, הסכים לדבריהם, ואמר מספר פעמים שאכן חשוב וצריך לתת להם, אך לא הצליח להוציא את המפתח מידו, ועד רגע פטירתו לא הצליח להתגבר על חמדת הממון שלו ולתת מכספו לצדקה.

מדוע באמת עשה הקב"ה כן? לשם מה הגדיל כל כך הבוי"ת את תאות הממון הטבועה באדם? שהרי משונה תאוה זו מכל התאוות. בכל שאר התאוות, האדם חפץ בהנאת אותו הרגע שבו התאוה שולטת בו, וההנאה מגיעה בעקבות הוצאת התאוה מן הכח אל הפועל. משא"כ תאות הממון שאף בשעה שאין ביכולתו להשתמש בממון, ואף כשיש לו הון רב שאין ביכולתו לבזוזו גם אם ירצה, עדיין חפץ הוא לאגור עוד ועוד ממון, וכמו שאמרו חז"ל (קה"ר ג') 'אין אדם יוצא מן העולם וחצי תאוותו בידו'.

נראה בביאור הדבר, שאדרבה, דבר זה הוא מן הטובות אשר הטיב השי"ת עם בראיו. שהרי ממון הוא כלי שבאמצעותו ניתן להשיג ענינים גדולים וחשובים מאד ברוחניות: אפשר להחזיק תורה באמצעותו, אפשר ליתנו לנצרכים, לזכות עיי"ז לשכר נצחי לעוה"ב. אך עצם הנתינה אינה מספיקה כדי לזכות לשכר נצחי, שהרי אין מקום להשוות בין הטירחה והיגיעה של אדם שעמל לקיים מצוות, לבין אדם שרק נתן ממון עבור מצוות של אחרים. ודאי שמצד עצם הנתינה לא שייך להשוות, דרך משל, בין השכר שמגיע לאדם העמל בתורה על ידי הדחק ומתייגע במשך כל חייו להיות שקוע בלימוד מתוך התעלמות מכל המפריעים, לבין אדם החי לו את חייו בנחת ותורם לכולל אברכים סכום שחסרונו אינו מורגש אצלו, ואשר אינו מפחית כי הוא זה מפיתו ושולחנו ואורח חייו המורגל אצלו. אך כיון שרצה הקב"ה להטיב עם בראיו ולתת אפשרות לבעל הממון לזכות לשכר נצחי, לכן הרבה הקב"ה את תאות הממון, עד כדי כך שממונו של אדם חביב עליו כגופו ממש, ויש כאלו אשר ממנו חביב עליהם עוד יותר מגופם, וכמו שפירשו חז"ל בשלהי ברכות (דס"א ב') 'על הפס' 'בכל מאדך'. כאשר אדם מתגבר על חמדת הממון ונותן מכספו עבור תורה וצדקה, נחשב הדבר כאילו נותן חלק מעצמותו, ולכן יכול הוא לזכות על ידי כך לשכר נצחי.

גם מובן לפי"ז, מדוע תאות הממון נשארת אצל האדם עד יציאת הנפש, וכמו העובדא הנ"ל שסיפר מו"ח מרן זצ"ל. כל זה הוא חלק מאהבתו ית' לבריותיו, שרצה להיטיב עמם ולתת להם אפשרות לזכות לתורה ולשכר נצחי כל זמן שבו הם עדיין חיים, גם אם אין בכוחם הם לעשות מצוות או לעסוק בתורה. לכן השאיר אצלם הקב"ה את תאוות הממון, כדי שיוכלו על ידי ההתגברות עליה לזכות לחי העוה"ב.

דָּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לְבֹ תִקְחוּ אֶת תְּרוּמָתִי (שמות כה)

פתח 'דבר אל בני ישראל' בלשון פיוס, כמו 'דברו על לב ירושלים', כשביל שהיה בו חסרון - פייסם. ואיתא במדרש (ילקוט רמז שסג) אמר ר' אבהו ומה לעשות משכן כבוד וכפרה לישראל אמר 'דבר אל בני ישראל' לשון פיוס, הדוחקים את ישראל ונוטלים את ממונם בעל כרחם, מה תהא עליהם (בעל הטורים).

רבי אבהו לומד 'קל וחומר' המחדד את גודל עוונם של אלו אשר 'דוחקים את ישראל ונוטלים את ממונם בעל כרחם': כשרצה הקב"ה שיתרמו בני ישראל מממונם עבור הקמת משכן, אשר ממנו תהיה כפרה לחטאיהם והוא מקור להשפעת השכינה עליהם, לא בא אליהם בתביעות ולא כפה עליהם לתת ממנו, אלא שלח את משה לבקש ולהפציר בהם בלשון פיוס שיתנו. כמה גדול הוא אפוא עוונם של ה'דוחקים את ישראל' אשר נוטלים מהם את ממונם לעצמם, לצורך מילוי תאוותיהם ורצונותיהם השונים, ועושים זאת בעל כרחם של הנותנים.

יש להתבונן, הלא מדובר כאן על בני ישראל העומדים חודשים ספורים לאחר צאתם ממצרים, ואמרו חז"ל (בכורות ה' ב') 'איו לך כל אחד ואחד מישראל שלא היו עמו תשעים חמורים לזוכי טעונים מכספה וזהבה של מצרים', והיו אז עשירי עולם. נתבונן עוד, מה היא הבקשה שאותה ביקש מהם משה: לבנות משכן לבורא העולם אשר הוציאם מעבדות לחרות באותות ובמופתים. בנוסף לכך, ממשכן זה תצא תועלת עצומה עבורם, כיון שעל ידו תהיה כפרה לכל חטאיהם. אם כן השאלה היא עצומה: מדוע זקוקים היו לפיוס כדי להסכים לכך?

עוד יש לתמוה, מה מקום יש להשוות בין הפיוס שלהם לבין הפיוס שלו היו זקוקים בני ישראל בזמן הגלות, יעו"ש באבן עזרא ובשאר המפרשים שמדובר על הגלות האחרונה, כמה פיוס צריכים ישראל כדי להתחזק למרות כל הצרות והרדיפות ולדעת שהקב"ה שומר עליהם ויגאל אותם במהרה בימינו. כיצד אפשר להשוות בין פיוס זה לבין הפיוס הנצרך כדי לשכנע את בני ישראל לתרום זהב וכסף למשכן?

נמצינו למדים מכאן, כמה גדולה חמדת הממון, שאינה עוזבת את האדם בכל מצב, ואף בני ישראל באותו הזמן היו צריכים חיזוק כדי להתגבר על חמדת הממון ולתרום למשכן, וכמה שבח הוא להם שהביאו כ"כ עד שהי' די והותר והוצרך משה להעביר קול במחנה שיכלו העם מהביא. חמדת הממון היא כה טבועה באדם, עד שאין היא עוזבת אותו במשך כל ימי חייו, ואף בזקנותו המופלגת, כאשר הוא כבר חולה וקיצו קרוב, ואף אם יש לו הון רב מאד, עדיין אין חמדת הממון בטלה ממנו. מו"ח רבינו הגדול מרן ראש הישיבה זצ"ל היה מספר על אדם עשיר גדול, שבשעה שהיה

משא הספדו של רבינו מרן שליט"א

על הגאון הגדול רבי ברוך ויסבקר זצ"ל ראש ישיבת "בית מתתיהו" נאמר בעצרת המספד המרכזית בהיכל ישיבת "בית מתתיהו" ככלות השבעה

רב ותלמיד

הנני מתבונן שאנו נמצאים באדמת קודש, שכאן בגבעת רוקח (אני לא יודע אם זה ממש אותו מקום) היה ביתו של מו"ר החזו"א זצוקל"ה אבל כמה מתאים שישבתו של הראש ישיבה זצוק"ל, תהיה בביתו של מו"ר החזו"א זצוק"ל.

כשהייתי צעיר ישנתי בביתו של מו"ר החזו"א, וכשהורתי בלילה מהישיבה אפילו אחרי סדר שלישי היה רוצה שאשב על יד השולחן ואלמד עד שהייתי נרדם ואז היה מעירני שאלך לישון, ופעם אחת בחורף שהיה קר מאוד היה דולק תנור קטן עם פחמים על הארץ, והרבנית של החזו"א זצ"ל נכנסה וישבה בכסא קטן על יד התנור, (היא היתה מאד מסורה לחזו"א זצ"ל שיוכל ללמוד בלי מפריע). והתחילה לדבר אלי ולספר לי, שכשהרב הרצוג עלה לארץ ישראל, נסענו לקבל את פניו בנמל יפו, והיו שם אנשים שכינו אותו בהערכה "דוקטור הרצוג". והרבנית הרצוג ששמעה את התואר שמכתירים את בעלה, כעסה מאוד ואמרה אנחנו איננו דוקטורים, אנחנו ברננים! כך כאבה הרבנית הרצוג. פנתה אלי הרבנית של החזו"א ואמרה, אתה שומע מאיר, הרב הרצוג שהיה לו שמונה דיפלומטים אינו דוקטור, ואז הראתה לי על בעלה מרן החזו"א זצ"ל ואמרה, הוא שאין לו בעולמו מלבד תורה, אליו באים נשים וילדים ומפריעים ללימודו בעניני רפואה, כאילו שהוא באמת דוקטור גדול.

בתמימותי, כנער צעיר, שאלתי אותה מה זה דיפלומה? הרבנית הגיבה בתמימה, וכי איך יודע מה זה דיפלומה? והיא התחילה להשיב לי, דיפלומה זה דיפלומה, כשהם לומדים וגומרים... ואז לפתע מרן החזו"א קטע את הדברים, והתערב בשיחה, והתערב באמצע המשפט, "שלומדים וגומרים לעשות כמה זוגות נעלים, מקבלים דיפלומה של סנדלר!!" כך ברגע כמימרא הוא אמר את הכל! כך רצה החזו"א לההביל, מלשון הבל, ולהזייל אצלי, את אותם חופרי בורות נשברים, המייקרים את שאר החכמות הגשמיים.

ובאמת שבוזה היה גם גדלותו של הראש ישיבה זצוק"ל שכך הוא הסתכל על העולם, שהעיקר זה לימוד התורה וחכמתה. וכל שאר החכמות, זה להיות סנדלר! והכל הבל ורעות רוח.

והנני רוצה לחזור על דברים שכבר אמרתי זה בקצרה לאבלים בימי השבעה, כי זה נוגע גם לתלמידים, לבני הישיבה, שישמעו את זה.

(כאן הרחיב רבינו מרן שליט"א במעלת הקשר של תלמיד ל"רבו מובהק שלמדו תורה")

וזה היה הראש ישיבה זצ"ל, שהיה תלמיד לרבותיו בכל דבר וענין. וכבר סיפרתי שכשנפטר רבנו הגדול מרן הרב שך זצ"ל, הוא בא אלי שצריך ללכד את תלמידי הרב שך זצ"ל ולעשות ועד שיתכנסו מדי פעם. הוא מאוד רצה לחזק את הענין הזה...

הראש ישיבה זצ"ל היה מיוחד "בהעמדת תלמידים" בבחינת רב ותלמיד, וזכה לזה בגלל שהוא היה תלמיד לרבותיו! על כן עזר לו הקב"ה שיעמיד תלמידים גדולי תורה. שהם ירגישו שהוא רבם והם היו קשורים אליו.

שמעתי שפעם ביקשו מהראש ישיבה זצ"ל ברכה שיהיה קל בלימוד והיתה תשובתו של הראש ישיבה זצ"ל מי אמר שצריך שיהיה קל בלימוד, אדרבה העיקר זה עמילות ואז ההצלחה. ועל זה אני רוצה לספר לכם:

פעם שלמדתי בכולל חזון איש, אחד מהת"ח העלה בבית המדרש תירוץ על צ"ע, של רבי עקיבא איגר, והתירוץ היה נראה פשוט ונפלא ביותר, עד שלא הבינו כלל מדוע נשאר הרע"א בצ"ע. החלטנו ללכת למו"ר מרן החזו"א זיע"א עם אותו ת"ח, והוא אמר לפניו מה שעלה במחשבתו לתרץ את הקושיא, כששמע את זה החזון איש זצ"ל קם ממקומו, ונטל את מקלו, והניחו על כתפיו, והניח ב' ידיו על המקל על שתי צדדי הראש, וכך הלך הלך ושוב, ומצחו האדים מרוב מאמץ, מריכוז במחשבה, וכך הלך והסתובב שוב ושוב, וזה היה מחזה נורא, עד שלפתע החזו"א נעצר, וניגש אלינו כשהוא מסביר לנו את הטעות שלנו בחשבון הדברים, ועל כן התירוץ הוא מופרך. לאחר מכן אמר לנו החזו"א זיע"א "וכי מה אתם חושבים שאני לא מפרגן את המתרץ את הקושיא על הרע"א?! אין זה כך, רק רציתי להראות לכם שקושיא של רעק"א אי אפשר לתרץ בלי עמל ויגיעה, התירץ של אותו ת"ח היה "איניפל" "נאפ" רעיון שבא לו ע"י כשרון, רציתי להראות לכם שלתרץ קושיא רע"א, אי אפשר בלי עמל ויגיעה.

ראש הישיבה זצ"ל היה מיוחד עד למאד בעמל ויגיעת התורה עד כלות הכוחות, כי הוא ידע שהעיקר זה העמלות בתורה ורק אז זוכים להצלחה. ועל זה אני רוצה לספר לכם מה שהוא סיפר, שפעם פגש את מרן הגאון רבי שמואל רוזנבסקי, שהיה הרב'ה שלו, ברחוב, ושאל אותו איזה שאלה בקדשים אמר לו ר' שמואל, הרי אתה אומר שיעורים בישיבה במסכת אחרת ואם כן איך אתה לומד קדשים, זה בכלל "עושה מלאכת ה' רמיה", אני כבר ששה מחזורים אומר שיעורים, ובכל זאת איני יכול ללמוד מסכת אחרת ממה שלומדים בישיבה, צריך להיות שקוע רק במסכת הזאת שלומדים בישיבה, וזה היה הראש ישיבה זצ"ל.

ואת זה צריכים לזכור הבהורים, דבר ראשון ללמוד מהראש ישיבה זצ"ל, איך שהוא השכיל להבין שכל העולם זה הבל ורעות רוח. העיקר זה תורה וחכמת התורה. דבר שני כמה הוא העריך את רבותיו והתבטל אליהם, ורצה לדבוק בדרכיהם, ומשום כן זכה הוא עצמו להעמיד תלמידים, כי הוא ידע מה זה להיות תלמיד לרב. ודבר שלישי שהעיקר זה עמלות בתורה ואז זוכים להצלחה.

ושה' יעזור שיהי' מליץ יושר על הישיבה, על הבנים ממושיכי דרכו ראשי הישיבה, שהמקום יעלה ויפרח ויעמיד גדולי תורה ויראה, ועל כל כלל ישראל שנמצאים בצרה וצוקה, ובלע המות לנצח

(נכתב ע"י א' השומעים)